

Mere end ABC Tidlig literacy i dagtilbud

Trine Kjær Krogh
Trine@sprogin.dk

Dagens underviser

Trine Kjær Krogh
Daglig leder i Sprogin

Uddannet:

- Cand.mag. dansk og religion.
- Lærer i dansk som andetsprog
- Pd. i specialpædagogik
- Lektor børns sprog og specialpædagogik
- Certificeret observatør og instruktør i ITERS-R og ECERS-3 (Infant/Toddler Environment Rating Scale®, Revised & Early Childhood Environment Rating Scale®, Third Edition).

2

Facebook:
www.facebook.com/sprogin.dk

Hjemmeside: www.sprogin.dk

Sprogin tilbyder kurser inden for alle aspekter af sproget

- PD-inspirerede kurser
- Sprogpædagogik i praksis
- Tidlig indsats
- Literacy
- Sprog i samspil, Mere end ABC, Teachers Talk (Hanan)

Blog: <https://sprogin.wordpress.com/>

Børn i en flersproget kontekst Sprogin

- Børn med flere sprog beskrives som tekniske læsere, der afkoder sikkert, men læser ukritisk, uden dybdeforståelse og med svingende indsigt i egen læsning.

• Kulbrandstad 2000, 2003; Nielsen 2002; Lervåg & Melby-Lervåg 2009.

7

Ordforrådets organisation Sprogin

- Lagret i specielle netværk

- **Lydlige associationer, klang**

- hund → rund (rim)
- Bennys → bukser (allitteration)

- **syntagmatiske associationer**

- hund → gøer (syntaktisk sekvens)
- hund → farlig (syntaktisk sekvens)

- **paradigmatiske associationer**

- hund → kat
- hund → dyr
- hund → gravhund
- hund → snor, hale

Salameh, Bylander, Kjær Krogh og Hedman (2017): Børn med flere sprog: Typisk sprogudvikling og sproglige vanskeligheder

8

Dybdeforståelse af ord Sprogin

- Først når de flersprogede elever er i stand til at organisere deres ordforråd baseret på hierarkiske principper om over- og underbegreber, formindskes forskellen mellem flersprogede og indfødte etsprogede børn, hvad angår en dybere forståelse af ordet.
- Uden paradigmatiske evner til at organisere hierarkisk får skolebørnene svært ved at forstå tekster, der indeholder overordnede begreber som pattedyr eller køretøjer, selv om deres ordforråd vokser i størrelse.

• Schoonen, Verhallen (2008).

Gentagelser virker

- Forskning i ordtilegnelse og læsning viser:
- Børnene var i stand til at **forstå** et nyt ord efter at have hørt bogen en gang!
- Børnene **lærte** ord hurtigere, hvis de havde mulighed for at **bruge de nye ord i samtaler!**
- Børnene var i stand til at **bruge** et nyt ord efter at have hørt bogen tre gange

Sénéchal, 2002

10

Overblik

- Hvad er bogens titel?
- Hvem er forfatter og illustratør?
- Hvad fortæller forside og bagside os?
- Hvad handler bogen om?
- Hvem er hovedperson?

1. Gennemlæsning tænk højt - Kommenter

Hvis barnet skal lære at tænke over en tekst, er det vigtigt, at den voksne modellerer hvordan.

Jeg tænker, Herman fru Ditte ser bange ud, fordi han slet ikke kan forstå, hvad der sker.

Jeg tror, at Herman fru Ditte har sådan et mærkeligt navn, fordi han er en snegl. Snegle er hermafroditter. Det betyder, at de både er hanner og hunner.

Hjælp barnet med at tænke over bogen med kommentarer

Der er mange mennesker som synes, at snegle smager godt.

Jeg tror, at kokken har tænkt sig at spise Herman fru Ditte, fordi han propper hvidløggsmør ind i sneglehuset.

Lav mindst fem kommentarer til din bog, som kan styrke børnenes forståelse af historien.

Variation i fokus alle disse dele af sproget i kommentarform!

Informere
(sammenligne, beskrive, tale om fortiden)

Sneglefarme er et slied, hvor man holder snegle, man har tænkt sig at bruge til mad. Det er ligesom en bondegård med grise og køer. Jeg har engang besøgt en bondegård.

Forklare
(*hvorfor?*) Herman fru Ditte gemmer sig i kratet.

Lade som om
Lad os lege vi er snegle

Tale om følelser eller meninger
Jeg kan ikke så god lide at spise snegle.

Projicere
(Sætte sig i andres sted)
Hvis jeg var fanget i en sneglefarm, ville jeg også forsøge at flygte

Tale om fremtiden
Jeg tror, at Herman fru Ditte kommer hjem til sin sneglefarm

14

Fokusord

Fokusord er ord, som du vil fremhæve og benytte sammen med børnene.

-

Omsorgsgivers input forudsiger børns ordforråd Sprogin

1,5 – 2,5 år

- Mængden af ord

2,5 – 3,5 år

- Diversiteten og kvaliteten af ord

3,5 – 4,5 år

- Antallet af ord vedrørende dekontekstualiseret sprog (fortællinger, forklaringer, lad-som-om-lege)

Rowe, 2012

16

Forskellige sværhedsgrader Sprogin

- Beck, Mckeown og Kuchan (2013) skelner mellem forskellig sværhedsgrad af begreber: trin 1 er dagligdagsord, trin 2 mere sofistikerede ord og trin 3 mere specialiserede ord eller fagord.

Opdeling af ord i niveauer Sprogin

Kendte ord

Trin 1

Mus

Agurk, bær, æbler,
gulrødder

Hår

Næse

Negle

Mad

Finde mad

Musens hjem

Raffinerede ord

Trin 2

Gnaver (andre gnavere
bæver, rotte, egern,
mosegris)

Planteæder

pels

snude

Klør

Føde

Finde føde

Musens rede

Fagord

Trin 3

Husmus, markmus, rødms,
halvbåndmus

Herbivor

Vinterpels, sommerpels

forråd

fouragere

Musens habitat

Opbyg ordforråd og Vær ambitiøs

Hyppigheden af
sjældne ord

↓

Forudsiger ordforråd
ved fem og syv år

19

2. Gennemlæsning

- Spørgsmål, som du eventuelt har givet svaret på i kommentarform.
- Inddragelse af fokusord
- Nye kommentarer, der uddyber børnenes forståelse af historien
- Følg børnenes interesse

Spørgsmål der ikke styrker forståelsen af historien

Hvad er det?

Hvad farve har den?

Hvad kalder man sådan en?

Spørgsmål skal stimulere tænkning og forståelse

Stil spørgsmål som er oprigtige og som hjælper barnet med at tage en tur mere

fx - "Hvorfor kan du ikke lide snegle?" eller "Hvad skete der, da du havde jøkket på sneglen?"

Du kan opfordre børn til at tænke og give deres mening til kende

- fx: "Hvad tror du, der vil ske, hvis ...?" "Hvorfor er han ...?" "og" "Hvad ville du gøre, hvis ...?"

stimulerer børns fantasi og problemløsnings-evner

følger barnets interesse, fx "Hvor mange snegle samlede du sammen med morfar i går aftes?"

Kig i din bog

- Planlæg fem spørgsmål, som understøtter barnets forståelse af bogen som helhed.

Gad vide hvorfor man kalder den Iberiske skovsnegl for en dræbersnegl?

	Kommentarer	Spørgsmål
Forklaring	Larven forvandler sig til en sommerfugl i kokonen.	Hvad laver larven i kokonen?
Tale om følelser	Aldrigmæt ser trist ud, før den går ind i sin kokon	Hvad tror du, at Aldrigmæt føler?
Tale om fremtiden	Jeg tror, at Aldrigmæt bliver til en sommerfugl.	Hvad tror du så, at der kommer til at ske?
Informere • Beskrive • Sammenligne • fortid	Det ligner et træ. Der er mere mad end jeg spiser til frokost. Jeg så engang en gul sommerfugl i min have.	Hvor tror du, at Aldrigmæt bor? Ligner det din frokost? Har du nogensinde set en gul sommerfugl?
Lade som om	Lad os lade som om, at vi bliver til sommerfugle.	Hvad skal vi nu gøre?
Projicere	Hvis jeg Aldrigmæt ville jeg elske at være blevet til en sommerfugl	Hvordan ville du have det, hvis du var Aldrigmæt?

Find eksempler på at skriften taler i din bog Lad skriften tale i din bog SprogIn

Jeg tænker, at han råber, fordi se, bogstaverne er STORE.

Se, der er de samme bogstaver efter hinanden, det er nok fordi han taler laaaangsomt

Snegl en læsper. Han taler sssssådan her. Kan du se, at der er mange s'er.

Lad skriften og billeder supplerer hinanden SprogIn

Vilvågeregelen

Der er et blødt. Det betyder, at den ikke har en. Den bevæger sig på en slør.

Sneglens har smalle vindblær, og sneglen kan klatre til væggen ved at sætte af på det bløde er kaldt en vindblær.

Sneglens elsker at spise.

Vilvågeregelen er hørbar. Den er hørbar fordi den er hørbar.

Hår de parrer sig, dannes der en parrede og - og begynder græse de sig ned i jorden og at bygge et.

Så de snegle har fået agtens ned, er de færdig. Der kan komme og spise dem.

Man hør ikke blåbærne findes dem, græse de små snegle sig ud af jorden og kolde sig.

De små slør græse på dem røttelige bærere.

Man hør de små slør bærere, kan vilvågeregelen ikke.

Aktivititet:

Lad børnene tegne og male, som de vil have ved at blinde kan. Blinde og se med et glas på en snigel, som de vil have ved at blinde kan. Blinde og se med et glas på en snigel, som de vil have ved at blinde kan. Blinde og se med et glas på en snigel, som de vil have ved at blinde kan.

Lad børnene tegne og male, som de vil have ved at blinde kan. Blinde og se med et glas på en snigel, som de vil have ved at blinde kan. Blinde og se med et glas på en snigel, som de vil have ved at blinde kan. Blinde og se med et glas på en snigel, som de vil have ved at blinde kan.

Fokus på lyd SprogIn

Rimord - Lunge-tunge

Samme bogstav - har forskellig lyd ø som i føle og ø som i øjne

Fjern lyd: Slim bliver til lim uden - s

Find eksempler på lydfokus du kan lave i din bog

R som i rraspetung e og RRRRasmus

3. gennemlæsning

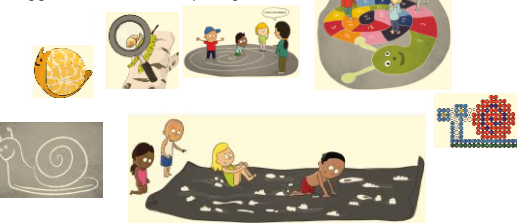
- Lad børnene fortælle mest muligt af historien. Støt med opfølgende spørgsmål og kommentarer: Hvad skete der så? Han blev ked af det ,siger du?

Opfølgende aktiviteter

Lad børnene lege eller gennemspille bogen. Du kan støtte, efter behov, men lad børnene lave deres egen tolkning af historien. Det styrker børnenes sprogforståelse. ...Og gerne kreative aktiviteter, fysisk leg mv.

Nyt sprog skal trænes

- Tilknyt gerne sange, praktiske aktiviteter, ture ud af huset, drama og en udstillingsvæg i børnehøjde til dialogisk læsning.
- Jo flere aktiviteter med samme tema, desto større mulighed for at automatisere nyt sprog.
- Inddrag forældrene på alle mulige måder.

Tag skriften med i hverdagens aktiviteter

- Gennem boglæsning
- Ved daglige rutiner/aktiviteter
- Ved sjov og social interaktion
- For at kommunikere med andre
- For at give information
- For at få information og viden

Weitzman og Greenberg 2014

31

biliteracy

Tak for i dag!